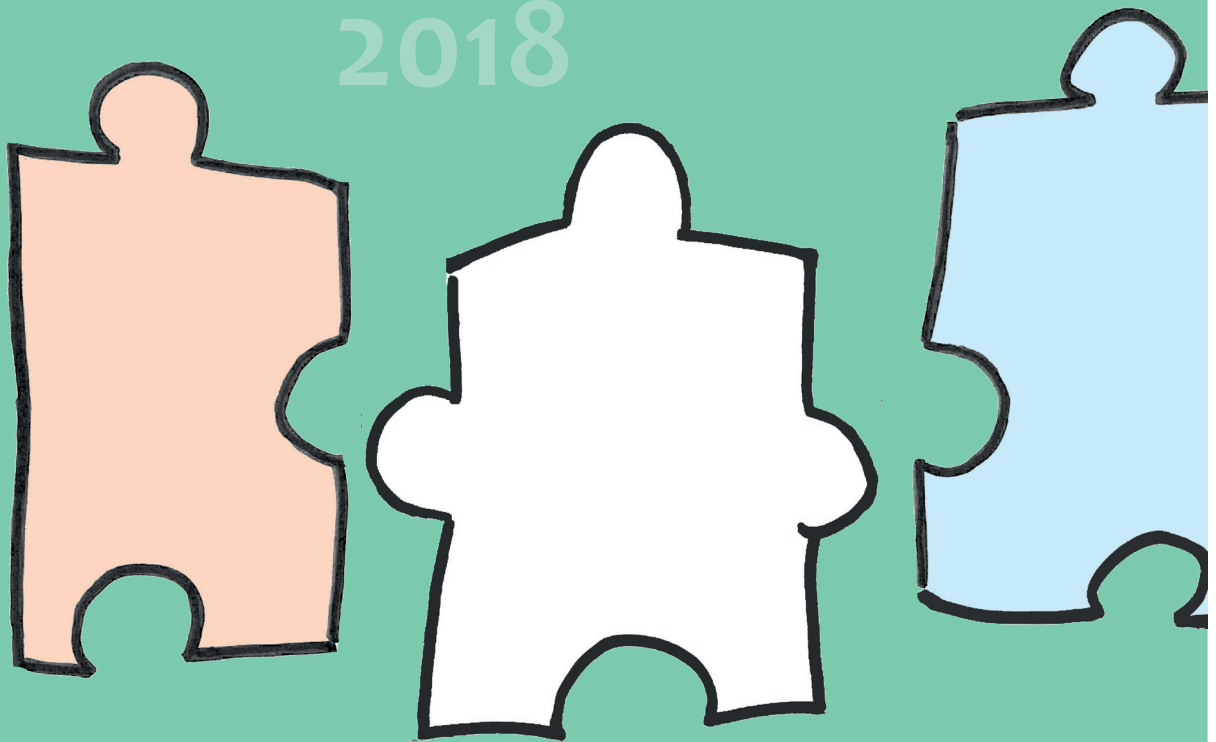

Kortlægning og masterplan på hjemløseområdet 2018

Udgivet af Aarhus Kommune,
Sociale Forhold og Beskæftigelse
2018

Rapporten er skrevet af:
Susanne Corydon Harritsø,
Sophie Bertelsen,
Marianne Damsgaard Hansen.

Indholdsfortegnelse

Indledning	Side 4
Grundbegreber	Side 5
Hjemløshed i Aarhus	Side 5
Psykosociale risikofaktorer i forhold til hjemløshed	Side 7
Veje ind og ud af hjemløshed	Side 7
Housing First	Side 8
Kortlægning og masterplan	Side 10
Kortlægning af tilbud til hjemløse i Aarhus	Side 10
Hovedpunkter i fokussporenes anbefalinger	Side 15
Boligløsninger og støtte i overgangen fra hjemløshed til eget hjem	Side 15
Forskellige former for støtte til fastholdelse af bolig og beskæftigelse	Side 16
Beskæftigelsesindsatser målrettet sårbare og udsatte borgere	Side 17
Optimering af overgange og samarbejdet	Side 18
Afrunding	Side 19
Bilag	
Bilag 1: Folder med anbefalinger fra de ti fokusspor (præsenteret på opsamlingsseminaret på Tre Ege den 22. marts 2018)	
Bilag 2: Oversigt over kortlægningen	

Indledning

Den seneste hjemløsetælling fra uge 6 2017 viser en stigning i antallet af hjemløse i Aarhus. Det stigende antal hjemløse kalder på en mere samlet og koordineret indsats på tværs af kommunale, private og frivillige tilbud.

Aarhus Byråd besluttede i efteråret 2017 på den baggrund at sætte en kortlægnings- og masterplansproces i gang.

Formålet med kortlægningen og masterplanen er at give et overblik over området, der kan fungere som redskab til at forebygge og afhjælpe hjemløshed i Aarhus og pege på forslag til nye tiltag og handlinger.

Masterplansprocessen bestod af tre dele:

1. Data og erfaringsopsamling
2. Kvalificering af data og inddragende processer
3. Analyse og beskrivelse/præsentation af resultater.

Denne masterplansrapport samler op på den bredt inddragende proces, der forløb i første halvår af 2018 og blev afsluttet med afholdelsen af masterplanskonferencen den 21. juni 2018. Rapporten er dermed en afrapportering til Aarhus Byråd på det arbejde, som byrådet satte i gang i efteråret 2017.

I løbet af processen har op mod 200 medarbejdere, ledere, eksperter og andre interessenter fra offentlige og private organisationer samt en række borgere været inddraget i og bidraget til udarbejdelse og kvalificering af anbefalinger til det videre arbejde. Det har ført til en lang række gode forslag, spændende drøftelser og ikke mindst udvikling af en masse nye idéer.

Rapporten forholder sig til de anbefalinger, som de ti fokusspor har udviklet under deres arbejdsproces i marts 2018, samt til de input, der er kommet under præsentationer og drøftelser af anbefalingerne.

Som indføring i og baggrund for emnet starter rapporten med en gennemgang af de vigtigste begreber i arbejdet med hjemløshed. Der gøres kort rede for den aktuelle situation på hjemløseområdet i Aarhus og for de vigtigste psykosociale risikofaktorer i forhold til hjemløshed. Endvidere beskrives de vigtigste veje ind i og ud af hjemløshed kort.

Herefter redegøres der for tilgangen Housing First, som bruges internationalt, og som også ligger til grund for arbejdet med hjemløshed i Aarhus Kommune.

Næste del af rapporten handler om kortlægningen af de tilbud, hvor der arbejdes med hjemløshed i Aarhus. Herefter følger en præsentation af hovedpunkterne i anbefalingerne fra de ti fokusspor. Det er ikke hensigtsmæssigt at gennemgå hver enkelt anbefaling for sig, hvorfor rapporten behandler de overordnede temaer i anbefalingerne. Samtlige anbefalinger fra de ti fokusspor fremgår af bilag 1.

Anbefalingerne peger på både forebyggende og afhjælpende tiltag og indsatser, og de afspejler dermed det dobbelte fokus, der nødvendigvis må være i arbejdet med hjemløshed. En del af anbefalingerne peger på konkrete indsatser og tilbud. Andre handler om det tværfaglige samarbejde, der understøtter og skaber sammenhæng mellem de enkelte indsatser med fokus på at skabe gode og meningsfulde overgange for borgerne.

Processen med udarbejdelse af masterplanen har været præget af et stort engagement fra alle sider. Det videre arbejde vil forhåbentlig fortsat præges af et stærkt samarbejde med borgeren i centrum. Masterplansrapporten fremlægges for Aarhus Byråd i januar 2019, og byrådets beslutninger vil afgøre, hvordan det videre arbejde med masterplanen skal forme sig.

Dataindsamlingen til rapporten blev afsluttet med Masterplanskonferencen i juni 2018, men der kommer fortsat gode og spændende forslag ind. Private organisationer, Udsatterrådet, medarbejdere fra flere magistratsafdelinger, borgere og politikere har fremsendt materiale med forslag til fremtidige indsatser og fokusområder. Det er glædeligt, at arbejdet i høj grad lever videre hos de mange aktører, og det er i høj grad også nødvendigt for det fremtidige arbejde på området.

De forslag og bemærkninger, der løbende kommer ind, vil blive samlet i et tillæg til rapporten og byrådsindstillingen og vil indgå i det fremtidige arbejde med at forebygge og afhjælpe hjemløshed i Aarhus.

Grundbegreber og baggrund for arbejdet med hjemløshed

Hjemløshed defineres ifølge VIVE således:

"Som hjemløse regnes personer, som ikke disponerer over egen (ejet eller lejet) bolig eller værelse, men som er henvist til midlertidige boalternativer, eller som bor midlertidigt og uden kontrakt hos familie, venner eller bekendte. Som hjemløse regnes også personer uden et opholdssted den kommende nat."¹

Denne definition bygger på en fælles europæisk definition af hjemløshed, der er udviklet for at kunne sammenligne hjemløshed på tværs af landene i Europa.

For at kunne bruge definitionen operationelt, er der udviklet 9 kategorier af hjemløshed, som danner grundlag for de nationale hjemløsetællinger.

1. Overnatter på gaden, i trappeopgang, i et skur eller lignende.
2. Overnatter på natvarmestue/værested med nødovernatning eller lignende.
3. Overnatter på akut/midlertidigt botilbud som herberger og forsorgshjem.
4. Opholder sig på hotel, vandrerhjem eller lignende pga. hjemløshed.
5. Bor midlertidigt og uden kontrakt hos familie, venner eller bekendte.
6. Bor i midlertidig udslusningsbolig uden permanent kontrakt.
7. Afsoner under Kriminalforsorgen, skal løslades inden for 1 måned og mangler en boligløsning.
8. Opholder sig på hospital/behandlingstilbud, skal udskrives inden for 1 måned og mangler en boligløsning.
9. Andet².

For at afgrænse hjemløse-begrebet er der også defineret en række undtagelser:

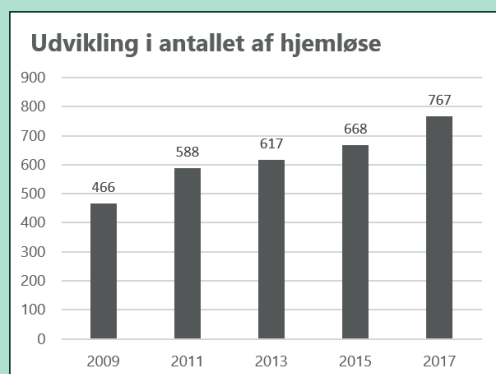
- Personer, der bor i fremlejet bolig, eller som bor varigt hos familie, venner eller bekendte.
- Personer i botilbud, der er beregnet til længerevarende ophold (fx alternative plejehjem og bofællesskaber), herunder beboere på visiterede boformer under servicelovens §107 og §108.
- Studerende, der søger tilflytning til anden by ved studiestart.
- Unge, der ønsker at flytte hjemmefra.
- Personer, der midlertidigt er uden bolig på grund af brand eller lignende.
- Personer, der opholder sig på et krisecenter på grund af vold i familien³.

Personer, der hører ind under en af de seks undtagelser, tælles altså ikke med i de nationale hjemløsetællinger.

Den første hjemløsetælling fandt sted i 2007, og tællingen blev brugt som en del af baseline i evalueringen af hjemløsestrategien. Frem mod tællingen i 2009 blev metoden justeret, og fra 2009 er der optalt efter samme metode.

Hjemløshed i Aarhus

Udviklingen i antallet af hjemløse i Aarhus fremgår af figur 1. Af de 767 hjemløse i 2017 er 27% kvinder, mens 73% er mænd.

Figur 1: Udvikling i antallet af hjemløse⁴

1 Hjemløshed i Danmark 2017. National kortlægning. VIVE 2017, side 18

2 Ibid

3 Hjemløshed i Danmark 2017. National kortlægning. VIVE 2017, side 18-19

4 Hjemløshed i Danmark 2017. National kortlægning. VIVE 2017, side 66

Data fra hjemløsetællingen viser, at de 767 hjemløses borgeres forsørgelsesgrundlag fordeler sig således:

- 67% modtager kontanthjælp
- 16% modtager førtidspension
- 1 % er folkepensionister
- 5% er i job eller uddannelse
- 11 % forsørger sig på anden vis.

Ca. halvdelen af de hjemløse er unge under 30 år, og stigningen i denne gruppe af hjemløse udgør ca. halvdelen af den samlede stigning siden tællingen 2015.

Hjemløsesituationen i Aarhus adskiller sig fra situationen på landsplan især ved:

- Et højt antal unge hjemløse under 30 år
- En høj andel af mænd med psykisk sygdom
- En høj andel af hjemløse med anden etnisk baggrund end dansk.

Unge hjemløse

Af hjemløsetællingen 2017 fremgår det, at 380 af de i alt 767 hjemløse er under 30 år. Det svarer til halvdelen af de hjemløse i tællingen. Dermed har Aarhus den højeste andel af unge hjemløse i hele landet. 80% af de unge modtager kontanthjælp, og kun en mindre del er på SU eller selvforsørgende.

53 % af de unge hjemløse opholder sig midlertidigt hos venner eller familie, de såkaldte sofasurfere. Knap 20% opholder sig på et forsorgstilbud, mens resten fordeler sig over de øvrige hjemløse kategorier.

42% af de unge mellem 18 og 24 år og 49% af de unge mellem 25 og 29 år har et misbrug af enten alkohol, hash, narkotika eller medicin. Hash er det mest udbredte rusmiddel blandt de unge. De 18-24-årige har et mindre forbrug af både hårde stoffer og/eller alkohol, mens andelen af unge, som bruger hårde stoffer og/eller alkohol som rusmiddel stiger markant i aldersgruppen 25-29 år.

52 % af de 18-24-årige har psykiske problemer. Denne andel stiger til 62% blandt de 25-29-årige.

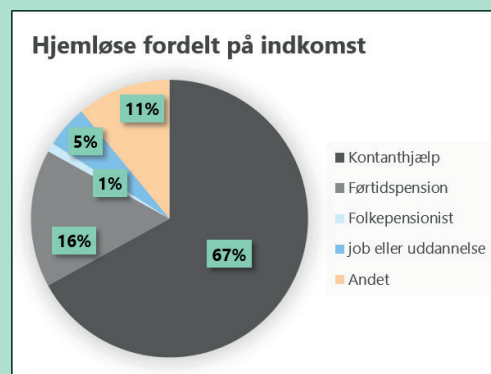
Mænd med psykisk sygdom

På landsplan har en større andel af hjemløse kvinder end hjemløse mænd psykiske problemer. I Aarhus er andelen af mænd med psykiske problemer dog marginalt større end den tilsvarende andel af kvinder, idet 59% af de hjemløse mænd i Aarhus angiver at have psykisk sygdom. For de 30-39-årige mænd er andelen helt oppe på 70%. Andelen af kvinder med psykisk sygdom ligger på 57%.

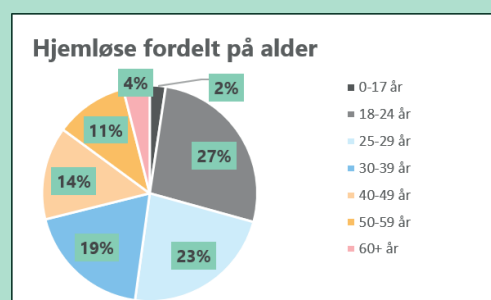
Hjemløse med anden etnisk baggrund end dansk

65% af de hjemløse i Aarhus har etnisk dansk baggrund, mens 10% har mellemøstlig baggrund, 9% har afrikansk baggrund, 8% har grønlandsk baggrund og 8% har europæisk baggrund. Andelen af hjemløse med anden etnisk baggrund end dansk overstiger den generelle etniske sammensætning i byen.

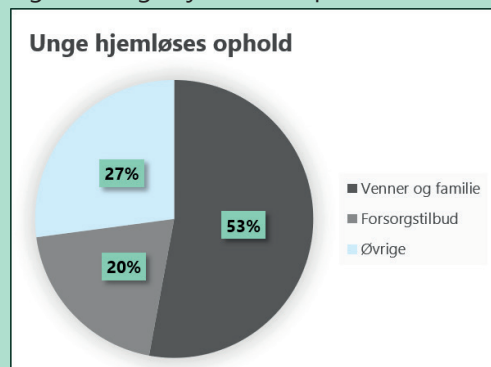
Figur 2: Hjemløse fordelt på indkomst

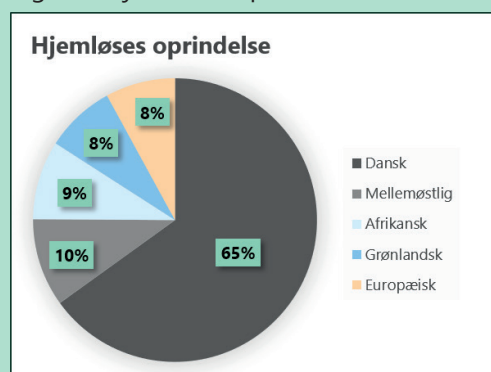
Figur 3: Hjemløse fordelt på alder

Figur 4: Unge hjemløses ophold

Figur 5: Hjemløses oprindelse

Funktionelt hjemløse

En mindre gruppe på omkring 45 personer er funktionelt hjemløse. Det er borgere, som har en bolig, men som af forskellige årsager ikke opholder sig der, og i stedet tager ophold på forsorgshjem, akutpladser eller på gaden. Funktionelt hjemløse tælles ikke som en særskilt kategori, men indgår som del i de ovenstående kategorier.

Psyisk sygdom er væsentligt hos størstedelen af de funktionelt hjemløse. 82% af de funktionelt hjemløse mænd og 76% af de funktionelt hjemløse kvinder har en psykisk sygdom. 60% af de funktionelt hjemløse angiver psykisk sygdom som årsag til hjemløshed, mens kun halvt så mange, omkring 30%, angiver enten stof- eller alkoholmisbrug som årsag. Hos mændene fylder misbrug også meget. 62% af de funktionelt hjemløse mænd har et misbrug af enten alkohol, hash/khat, narkotika og/eller medicin, mens det samme kun gør sig gældende for 38% af de funktionelt hjemløse kvinder.

Psykosociale risikofaktorer i forhold til hjemløshed

De kendte risikofaktorer er

- *Misbrug*
- *Psykatri*
- *Afbrud i uddannelse*
- *Anbringelser og øvrige væsentlige foranstaltninger i barn- og ungdommen.*

Det er vigtigt at gøre opmærksom på, at der ingen direkte årsags-virkning-sammenhæng er mellem disse risikofaktorer og hjemløshed, men at de bør ses som særlige opmærksomhedspunkter i forhold til risikoen for hjemløshed senere i livet.

Forskningen på landsplan viser, at især anbringelser og foranstaltninger i barndommen og ungdommen øger risikoen for at blive hjemløs senere i livet.

En opgørelse fra Ankestyrelsen fra 2014 viste, at 22% af de hjemløse havde fået en *foranstaltning* i barndommen/ungdommen, mens 19% havde været *anbragt*.

Ligeledes øger mange afbrud i børn og unges skolegang og uddannelse risikoen for hjemløshed senere i livet. Et internt træk fra 2015 af 200 unge registreret på ukendt adresse i Aarhus Kommune viste, at 44% af de unge havde været i gang med en uddannelse. 70 unge havde haft 1 – 2 afbrud i uddannelsen, mens 28 unge havde haft 3 – 7 *afbrud i uddannelsen*.

Psyisk sygdom og *misbrug* udgør de væsentligste årsager til hjemløshed for de 767 hjemløse i Aarhus. For de unge under 30 år er manglende mulighed for at bo hos venner og familie også en væsentlig årsag til hjemløshed, mens denne årsag er noget mindre udslagsgivende i gruppen af over 30-årige. Økonomi og skilsmisse er til gengæld væsentlige problemstillinger for denne gruppe.

Veje ind og ud af hjemløshed

VIVE beskriver i rapporten "Veje ind og ud af hjemløshed"⁵ tre kategorier af hjemløse: kortvarige, episodiske og langvarigt hjemløse. VIVE påpeger, at risikoen for hjemløshed hænger sammen med mange forskellige faktorer som psykiske lidelser, misbrugsproblemer, tidligere fængselsstraffe, lav uddannelse, at være på kon-tanthjælp, at have en lav indkomst og at være enlig. Vejen ind i hjemløshed skal således ses som et samspil af mange risikofaktorer, som derudover også påvirkes af strukturelle faktorer som fx generel boligmangel.

VIVEs undersøgelse viser også, at der er stor variation i varigheden af hjemløshed og skift mellem forskellige hjemløsesituationer. Der er eksempelvis en del gadesovere og brugere af natvarmestuer, som også gør brug af §110-boformerne, mens sofasoverne ikke gør nær så meget brug af §110-boformerne. Gruppen af kortvarige hjemløse er forsat den største gruppe af boformsbrugere, mens gruppen af episodiske hjemløse er den mindste. Gruppen af langvarigt hjemløse står dog for to tredjedele af alle opholdsdøgn på boformerne, og der er således et stort ressourceforbrug forbundet med gruppens ophold på boformerne. En undersøgelse fra Forsorgshjemmet Østervang i Aarhus underbygger dette, idet 15% af brugerne står for 60% af opholdsdøgnene.

Vejen ud af hjemløshed er ikke tydelig, men VIVEs undersøgelse indikerer, at særligt misbrugsproblemer og de kriminalitetsproblemer, der ofte følger med misbruget, gør det svært at komme ud af hjemløshed igen.

⁵ Veje ind og ud af hjemløshed, VIVE 2017. Rapporten bygger på nationale data.

En særkørsel med Aarhus-data fra hjemløsetællingen 2017 viser, at de unge hjemløse er hjemløse i kortest tid, mens hele 48% af de hjemløse i aldersgruppen 40 – 49 år har været hjemløse i mere end to år.

Meget af det arbejde, der i dag foregår på hjemløseområdet i Aarhus Kommune, sigter mod at afhjælpe hjemløshed. Det er naturligvis et vigtigt arbejde, men hvis udviklingen skal vendes, så antallet af hjemløse falder, er der dog også behov for at øge den tidlige og forebyggende indsats på tværs af driftsområder, magistratsafdelinger og sektorer.

Housing First

Hjemløshed handler om mere end at mangle en bolig. Jævnfør VIVEs ovenstående definition og afgrænsning af hjemløshed er det at mangle en bolig ikke nok til at blive betegnet som hjemløs. Langt de fleste hjemløse har en række komplekse sociale, sundhedsmæssige og/eller beskæftigelsesrelaterede problemstillinger der, sammen med manglen på en bolig, gør dem meget udsatte. Hvis en borger skal ud af hjemløshed, skal der, sammen med boligen, tilbydes en koordineret, helhedsorienteret indsats, som tager højde for borgerens komplekse udfordringer, og som skal understøttes af et tværfagligt samarbejde mellem kommune, region og civilsamfundsorganisationer.

Housing First rækker ud over de enkelte forvaltninger og organisationer og kræver et tæt tværgående samspil for at lykkes. Der arbejdes på flere niveauer, idet Housing First skal implementeres i både strategiske, organisatoriske og operationelle forhold.

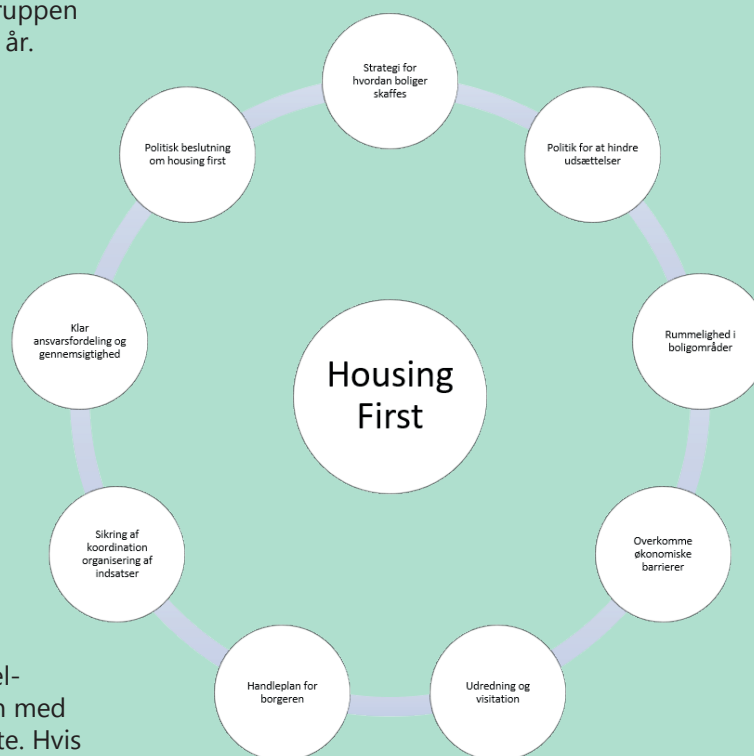
En stabil boligsituation er, ifølge Housing First-tilgangen, en forudsætning for at kunne arbejde med at stabilisere og forbedre øvrige forhold, fx misbrug, psykiatri og beskæftigelse⁶. For at strukturere den støtte, der ofte er forudsætningen for at borgeren formår at fastholde boligen, er der udviklet og afprøvet tre metoder; Assertive Community Treatment (ACT), Intensive Case Management (ICM) og Critical Time Intervention (CTI).

Fælles for metoderne er fokus på borgerens sociale, beskæftigelsesrettede og sundhedsmæssige udfordringer, som for at blive løst kræver koordinering på tværs og inddragelse af relevante fagpersoner samt borgerens netværk.

Aarhus Kommune deltog i den nationale hjemløsestrategi fra 2009 – 2013 i samarbejde med So-

⁶ Socialstyrelsens hjemmeside. [Link til siden](#)

Figur 6: Socialstyrelsens model for elementer i implementering af Housing First

Housing First er en evidensbaseret helhedsorienteret tilgang til arbejdet med hjemløse borgere med psykisk sygdom, misbrug eller andre sociale vanskeligheder. Det grundlæggende element i Housing First-tilgangen er, at borgeren uden forudgående krav om fx reduceret misbrug, psykiatrisk behandling eller andet tilbydes en selvstændig bolig i almindeligt byggeri med en fast, tidsubegrænset lejekontrakt. Borgeren tilbydes samtidig bostøtte¹.

¹ Socialstyrelsens hjemmeside. [Link til siden](#)

I Housing First gælder otte principper:

1. Boligen som en basal menneskeret
2. Respekt, varme og medmenneskelighed over for alle borgere
3. Forpligtelse til at arbejde med borgerne, så længe der er behov
4. Selvstændige boliger i almindeligt byggeri
5. Adskillelse af bolig og bostøttetilbud
6. Udgangspunkt i borgerens behov og selvbestemmelse
7. Recovery-orientering
8. Skadesreduktion¹.

¹ Socialstyrelsens hjemmeside. [Link til siden](#)

cialstyrelsen og en række øvrige kommuner. Arbejdet tydeliggjorde behovet for et beskæftigelsesrettet fokus på linje med bolig og støtte. Derfor har Magistratsafdelingen for Sociale forhold og Beskæftigelse siden 2009 arbejdet med Housing First som grundlæggende tilgang på hjemløseområdet.

Der arbejdes med Housing First på tre ben:

- **Bolig**
Der arbejdes med at finde den rette boligløsning for borgeren, som tager hensyn til borgers ønsker, drømme og muligheder.
- **Støtte**
Borgeren tilbydes social støtte, som skal hjælpe borgeren i overgangen fra hjemløshed til egen bolig og hjælpe borgeren med at mestre livet i egen bolig, så borgeren også på sigt kan fastholde boligen.
- **Beskæftigelse**
Borgeren indgår i en beskæftigelsesindsats, som skal være med til at sikre, at borgeren kommer tættere på arbejdsmarkedet, oplever at få struktur på og indhold i hverdagen og opretholder et forsørgelsesgrundlag, der gør det muligt at betale huslejen.

De tre dele af Housing First skal ses som en integreret indsats, hvor der ikke blot er samtidighed mellem de forskellige indsatser, men hvor der i alle indsatser tages hensyn til og arbejdes sammen med de øvrige dele. Det gælder både i arbejdet med den enkelte borger, i organiseringen af indsatser og tilbud og i det tværfaglige samarbejde. Det er altså vigtigt, at både den enkelte medarbejder og ledere på alle niveauer tænker Housing First i det daglige arbejde.

Socialstyrelsen har i 10 år arbejdet med at understøtte danske kommuners arbejde med at nedbringe og forebygge hjemløshed via afprøvning og implementering af Housing First og de evidensbaserede bostøttemetoder⁷. Mange kommuner arbejder med Housing First og bostøttemetoderne, og erfaringerne viser, at borgernes komplekse problemer ikke kan løses af socialforvaltningen alene, men kræver et samspil mellem forvaltninger og sektorer. Det kræver et tæt samarbejde mellem de enkelte medarbejdere, og at alle medarbejdere har en fælles forståelse af og ejerskab for borgerens recovery-proces.

For at kunne lykkes skal dette samarbejde understøttes af en organisering og et ledelsesfokus, der sikrer ressourcer til, at medarbejderne kan mødes og koordinere på tværs. Det betyder altså, at en koordineret og helhedsorienteret indsats både skal understøttes af de enkelte medarbejdere, af ledere på tværs og i hele organisationen og af den kommunale organisering.

Recovery

Housing First er bl.a. baseret på recovery tilgangen. Hjemløshed er ikke en endelig tilstand eller social endestation, men en situation borgeren befinder sig i, og som det er muligt at komme ud af. På samme måde som det ifølge recovery-tilgangen er muligt 'at komme sig' over psykisk sygdom vil stabilisering af boligsituationen og et fokus på at opbygge socialt netværk og mulighed for at deltage i meningsfulde aktiviteter i hverdagen være med til at reducere psykiske symptomer og kan ligeledes være med til at understøtte en reduktion af alkohol- eller stofmisbrug.

⁷ Assertive Community Treatment (ACT), Intensive Case Management (ICM) og Critical Time Intervention (CTI)

Kortlægning og masterplan

Det stigende antal hjemløse kalder på en mere samlet og koordineret indsats på tværs af kommunale, regionale, private og frivillige tilbud. Derfor besluttede Byrådet i efteråret 2017 at sætte en kortlægnings- og masterplansproces i gang. Formålet med masterplanen på hjemløseområdet er at give et overblik over området, som kan fungere som redskab til at forebygge og afhjælpe hjemløshed i Aarhus og pege på forslag til nye tiltag og handlinger.

Gennem en bredt inddragende proces på tværs af alle magistratsafdelinger og med regionen, boligorganisationer, brugere og frivillige organisationer blev der udarbejdet forslag til nye initiativer. Forslagene går dels på at forebygge hjemløshed, dels på at afhjælpe hjemløshed og dels på at fastholde tidligere hjemløse i bolig og bringe dem tættere på arbejdsmarkedet.

Kortlægningen og den inddragende proces fandt sted i første halvår af 2018 og kan illustreres således:

Figur 7: Kortlægning og masterplan for hjemløseområdet.

Kortlægning og masterplan på hjemløseområdet									
	2017	Jan	Feb	Mar		Apr	Maj	Jun	
	Data og erfaringsopsamling						Analyse og beskrivelse		
			Kvalificering af data og inddragende processer					Præsentation af resultater	
Projektgruppen			Forandringsworkshop (ult. feb)	Opstartsseminar (2. mar)	Arbejds-spør (uge 10-11)	Opsamlingsseminar (22. marts)		Konsensuskonference (21. jun)	
Styregruppen									
Den faglige referencegruppe				Opstartsseminar (2. mar)	Arbejds-spør (uge 10-11)				
Ekspertpanelet									
Brugere og medarbejdere			Forandringsworkshop (ult. feb)	Opstartsseminar (2. mar)	Arbejds-spør (uge 10-11)				

De ti fokusspor afleverede 28 konkrete anbefalinger til det videre arbejde med at forebygge og afhjælpe hjemløshed. Herudover udarbejdede fokussporet Økonomi og Investeringsmodeller to økonomiske beregninger⁸. Det videre arbejde med kvalificering og analyse tager udgangspunkt i de 28 konkrete anbefalinger.

Kortlægning af tilbud til hjemløse i Aarhus

En del af opgaven fra byrådet bestod i at kortlægge de mange tilbud og indsats til hjemløse og udsatte borgere i Aarhus. I dialog med relevante kommunale og private samarbejdspartnere er der derfor udarbejdet en oversigt over indsatser og tilbud, der henvender sig til udsatte, sårbare og hjemløse borgere. Oversigten indeholder på det sociale område knap 80 tilbud og indsatser, hvoraf to tredjedele er kommunale og en tredjedel er private. På beskæftigelsesområdet anvendes en bred vifte af tilbud, som tager udgangspunkt i borgerens kompetencer og motivation frem for i borgerens situation. Beskæftigelsesforvaltningen anvender godt 30 tilbud til udsatte og hjemløse borgere.

For at øge overskueligheden, er de mange tilbud og indsatser kategoriseret efter borgernes udfordringer frem for i konkrete tilbud og indsatser, og oversigten er opdelt i henholdsvis kommunalt og privat regi. Kategoriseringen indeholder indsatser og tilbud, der både forebygger og afhjælper hjemløshed.

De ti fokusspor fordelte sig på følgende emner:

1. Boliger
2. Psykiatri og hjemløshed
3. Bostøtte og fastholdelse i bolig
4. Forsorgshjemsområdet
5. Handleplaner
6. Rusmiddelproblemer og hjemløshed
7. Økonomi og investeringsmodeller
8. Forebyggelse og overgang barn-voksen
9. De unge og kommunen
10. Beskæftigelse og hjemløshed.

⁸ Se bilag 1

De kommunale indsatser og tilbud er organiseret efter lovgivningen. Tilbud og indsatser efter Serviceloven er forankret i Socialforvaltningen, og tilbud efter Lov om aktiv beskæftigelsesindsats er forankret i Beskæftigelsesforvaltningen.

Socialforvaltningen

I Socialforvaltningen er indsatser og tilbud overordnet set delt op i børne- og voksenområdet. Tilbud til hjemløse er organiseret i Socialpsykiatri og Udsatte Voksne.

Kommunen har pligt til at sikre, at alle børn og unge under 18 år har tag over hovedet. Derfor er der stort fokus på og tæt samarbejde med boligorganisationerne omkring udsættelser. Indsatser og tilbud til børn og unge under 18 år har derfor et forebyggende sigte.

På voksenområdet i Socialforvaltningen findes en lang række indsatser og tilbud, som har til formål at forebygge og afhjælpe hjemløshed. Samarbejdet med de private organisationer er forankret i Socialpsykiatri og Udsatte Voksne.

Socialforvaltningens tilbud kan inddeles i tre overordnede kategorier:

1. Opsøgende og kontaktskabende: handler om at sikre udsatte borgere den hjælp, de har behov for.
2. Udredende: handler om at visitere borgerne til relevante tilbud og indsatser. Kompetencen for visitationen er placeret ved myndighedssagsbehandleren i Socialforvaltningen.
3. Behandlende og støttende: handler om at understøtte og hjælpe borgeren med specifikke udfordringer. Det kan være akut hjælp og længerevarende støtte og behandling.

Beskæftigelsesforvaltningen

Virksomhedsstrategien danner grundlaget for Beskæftigelsesforvaltningens arbejde med borgerne og for tilgangen, at borgeren bliver klar til arbejdsmarkedet på arbejdsmarkedet. Der skal arbejdes tværfagligt, således at udvikling, afklaring og progression sker samtidig med, at borgeren i videst muligt omfang er ude på en arbejdsplads. Derfor er virksomhederne i Aarhus vigtige samarbejdspartnere, når det handler om at få udsatte borgere i job eller uddannelse.

For nogle udsatte borgere kan der være hindringer, som gør, at borgeren skal i et opkvalificerende tilbud. I den forbindelse er der et tæt samarbejde mellem *Beskæftigelsesforvaltningen*, *Socialforvaltningen* og *private aktører*.

Beskæftigelsesforvaltningens tilbud kan inddeles i to overordnede kategorier:

1. Virksomhedsrettet tilbud: handler om at afklare borgerens vej til job. Kravene i tilbuddene kan variere, men formålet er altid at afklare borgerens jobsigte.
2. Uddannelsesrettet tilbud: handler om at afklare borgerens vej til at kunne påbegynde uddannelse.

Private og frivillige organisationer

Tilbuddene i de private og frivillige organisationer i Aarhus dækker et bredt område. De private tilbud adskiller sig fra de kommunale ved ofte at have et andet fokus og en anden tilgang. Derfor supplerer de private og de kommunale tilbud i høj grad hinanden.

De private organisationer har bl.a. mulighed for at yde hjælp på baggrund af borgerens umiddelbare og basale behov her og nu, mens adgangen til de kommunale tilbud ofte kræver udredning og visitation.

Virksomhedsstrategien, dvs. måden jobcentret samarbejder med virksomhederne på, er omdrejningspunktet for beskæftigelsesindsatsen. Målet er at få flest mulige borgere i job eller uddannelse – også de, der har begrænsninger i arbejdssevnen eller har svært ved at gennemføre en uddannelse. Erfaringerne viser, at en virksomhedsrettet indsats er effektiv.

Centralt i Virksomhedsstrategien er:

- En mere virksomhedsopsøgende kontakt og årlige måltal for antal besøg i unikke virksomheder i Aarhus.
- Jobfokus i alle samtaler med de ledige borgere uanset deres tilknytningsgrad til arbejdsmarkedet.
- Ansættelse af flere virksomhedskonsulenter bl.a. som led i investeringsmodeller fra byrådet.

De private tilbud kan inddeles i tre overordnede kategorier:

1. Kontaktskabelse: Det er ofte muligt at komme anonymt i de private tilbud, fx på væresteder, hvilket kan være en fordel i den kontaktskabende fase.
2. Brobygning og følgeskab: handler om at hjælpe borgeren videre til de offentlige systemer og støtte i samarbejdet med kommune og andre offentlige instanser.
3. Handling: hurtig og kortvarig hjælp til borgerne.

Figur 7: Kortlægning af tilbud og indsatser i Aarhus

TILBUD TIL HJEMLØSE

Digital kortlægning

Aarhus er en stor by med mange forskellige tilbud og indsatser, og det blev tydeligt i fokussporenes arbejde, at der manglede kendskab til hinandens tilbud og indsatser. Deltagerne i fokussporene har i den forbindelse udtrykt ønske om et digitalt overblik over indsatser og tilbud i kommunalt og privat regi.

Formålet med en digital kortlægning er at give samarbejdspartnere og medarbejdere et redskab til sammen med borgerne at finde passende konkrete indsatser og tilbud. Dette forventes at ville gavne samarbejdet på alle områder og på sigt give mere smidige sagsgange til gavn for borgerne. Borgerne vil opleve hurtigere og mere sammenhængende indsatser og dermed en mere målrettet hjælp til konkrete udfordringer.

På figur 7 ses kortlægningen af tilbud og indsatser i Aarhus, og det videre arbejde tager udgangspunkt i denne figur⁹. Kategoriseringen på kortet er bygget op omkring borgernes udfordringer, og kortet skal give et overblik over de tilbud og indsatser, som hører til de forskellige kategorier.

Den digitale kortlægning af kommunale og private tilbud og indsatser vil blive gjort tilgængelig på Aarhus Kommunes hjemmeside. Resultatet er et digitalt kort over indsatser og tilbud med links til de konkrete tilbuds egne hjemmesider mv. Alle vil kunne tilgå siden.

⁹ Figuren er vedlagt som bilag 2

Hovedpunkter i fokussporenes anbefalinger

Anbefalingerne fra de ti fokusspor¹⁰ viser, at en forudsætning for at reducere antallet af hjemløse er, at der tænkes i både afhjælpende og forebyggende tiltag – og at umiddelbart afhjælpende tiltag på sigt kan blive til forebyggende tiltag. Nogle indsatser har et klart enten forebyggende eller afhjælpende fokus, mens andre smelter mere sammen eller er mere indirekte. Når en borger får støtte til at etablere sig i egen bolig, er der tale om et afhjælpende tiltag, men når borgeren efterfølgende modtager støtte til at fastholde boligen, er støtten med til at forebygge, at borgeren bliver hjemløs igen.

Både når der er tale om at forebygge og afhjælpe hjemløshed, vil borgeren stå i en række sårbare overgange, som udfordrer og kræver særlig bevågenhed og tæt samarbejde mellem de involverede aktører. Der er tale om lovgivningsmæssige overgange, fx overgangen fra barn til voksen når borgeren fylder 18 år, om overgange mellem sektorer, fx overgangen fra et regionalt til et kommunalt tilbud, om overgange i livssituationer, fx overgangen fra ledighed til beskæftigelsestilbud, og om overgange mellem tilbud og indsatser, fx overgangen fra forsorgstilbud til egen bolig med bostøtte. Borgerne forstår ikke altid behovet for disse overgange og kan føle sig utrygge ved den forandring, som overgangen medfører. For at skabe overgange, som borgerne oplever som meningsfulde, kræver det tæt samarbejde, gensidigt ansvar og inddragelse af borgeren.

Borgernes komplekse udfordringer betyder, at de ofte har behov for at modtage indsatser fra flere forskellige aktører på samme tid. Det stiller store krav til samarbejdet mellem de enkelte aktører. Aarhus Kommune er en stor og central aktør på området, og en stor del af de 28 anbefalinger fra fokussporene går på kommunale indsatser og på samspillet mellem disse.

Arbejdet med Housing First og med overgange viser dog meget tydeligt, at arbejdet med at forebygge og afhjælpe hjemløshed ikke udelukkende kan løftes af Magistratsafdelingen for Sociale Forhold og Beskæftigelse, men rækker ind i både de øvrige magistratsafdelinger, i regionen og i civilsamfundsorganisationer. Hvis indsatsen for alvor skal rykke, er det nødvendigt at indgå forpligtende samarbejder både på tværs af magistratsafdelinger og på tværs af sektorer. Det afspejles i flere af anbefalingerne, som går på tværs af sektorer og involverer både region, civilsamfund og politi.

Overordnet set kan de 28 anbefalinger deles ind i fire overordnede hovedpunkter:

1. boligløsninger og støtte i overgangen fra hjemløshed til livet i egen bolig
2. forskellige former for støtte til at kunne begå sig i og fastholde bolig og beskæftigelse
3. beskæftigelsesindsatser målrettet sårbare og udsatte borgere
4. optimering af arbejdet med overgange og det tværfaglige samarbejde

Magistratsafdelingen for Sociale Forhold og Beskæftigelse har gennem de senere år arbejdet med Housing First på tre ben, nemlig bolig, støtte og beskæftigelse. De anbefalinger, som går på boligløsninger, støtte og beskæftigelsesindsatser ligger tæt op ad de tre ben i Housing First. Fokussporenes anbefalinger og de mange drøftelser i processen peger på, at der er behov for at folde disse begreber mere ud og i højere grad at tilpasse dem borgernes forskellige ønsker og behov.

Boligløsninger og støtte i overgangen fra hjemløshed til eget hjem

Boligen er et centralt element i Housing First, og den betragtes som forudsætningen for at kunne skabe stabilitet i borgerens situation og arbejde videre med de ting, der fylder i borgerens liv.

Borgerne er forskellige, og de har forskellige ønsker, drømme og behov, når det kommer til den rette boligløsning. Resultaterne fra Den Nationale Hjemløsestrategi 2009-2013 peger på, at ca. 80% af de hjemløse kan fastholde en almen bolig, hvis de får den rette støtte, mens ca. 20% har behov for alternative boligløsninger.

Aarhus Kommune samarbejder med de almene boligorganisationer og udnytter anvisningsretten fuldt ud. Det betyder, at Den Sociale Boligtildeling har anvisningsret til hver fjerde ledige almene bolig, hver tredje lille almene bolig og hver syvende ungdomsbolig. Den Sociale Boligtildeling arbejder ud fra et princip om at tilbyde borgeren den rette boligløsning første gang, så risikoen for at borgeren mister boligen igen mindskes. Derfor tages der i så vid udstrækning som muligt hensyn til borgerens ønsker og behov, når denne tilbydes en almen bolig via Den Social Boligtildeling.

¹⁰ Se bilag 1

Udover almene boliger findes der en række skæve boliger, botilbud og bofællesskaber, som er fordelt på forskellige adresser i Aarhus Kommune. Herudover samarbejder Aarhus Kommune med Forening Oplysning Om Gadeliv om det brugerdrevne Skrænten.

Forslagene fra fokussporene peger både på et øget behov for almene boliger og på behovet for at udvide paletten af boligløsninger til de hjemløse, som ikke ønsker eller er i stand til at bo en i almen bolig. Her skal der tages hensyn til både forskellige målgrupper, fx borger med dobbeltdiagnoser eller plejekrævende borgere med komplekse sociale problemer, og til borgernes individuelle behov og ønsker til boligen.

Erfaringen viser, at overgangen fra hjemløshed til egen bolig er svær, og at størstedelen af borgerne vil have brug for støtte i denne overgang. Derfor anbefales det, at støtten tilbydes, allerede inden borgeren flytter i egen bolig, så borgeren får hjælp til at forberede flytningen, herunder til praktiske forhold som at få styr på økonomien omkring indgåelse af lejemål og etablering i egen bolig. Endvidere har borgeren ofte behov for støtte i forhold til at indstille sig mentalt på den omvæltning, det er at gå fra hjemløshed til egen bolig.

I forbindelse med selve flytningen efterspørger mange borgere både praktisk hjælp til flytningen, fx at pakke, transportere og pakke flyttekasser ud, og til at gøre boligen til et hjem med et personlig præg, hvor man føler sig hjemme. Det kan fx være hjælp til at hænge gardiner og billeder op, finde pyntegenstande, som betyder noget for den enkelte eller finde ind i rutiner med fx oprydning og opvask. Derudover bør der være støtte til at lære nærområdet at kende, håndtere hverdagen i egen bolig og få nye rutiner, som passer til den nye hverdag, der for mange også betyder øget fokus på beskæftigelsesindsatser.

Mange unge hjemløse mangler helt basale bo-kompetencer, som indkøb, tøjvask, rengøring eller oprydning. Derfor er der brug for at styrke indsatsen på dette felt, så de unge kan begå sig i hverdagen og formår at fastholde egen bolig og derigennem være bedre rustet til voksenlivet.

Initiativerne kræver dels ledelsesmæssig bevågenhed og et tættere samarbejde mellem magistratsafdelinger, boligorganisationer og andre interessenter, dels øget borgerinddragelse, så de rigtige løsninger bliver skabt fra starten. For at sikre borgerne den rette støtte til at bevare boligen og komme i gang med beskæftigelsestilbud, skal der være større fleksibilitet i støttemulighederne, så de i højere grad matcher borgernes individuelle behov.

Forskellige former for støtte til fastholdelse af bolig og beskæftigelse

Et bærende element i Housing First er at sikre, at borgeren får den rette støtte, så han/hun kan fastholde boligen. Borgernes behov for støtte varierer meget og afspejler også den kompleksitet, gruppen af hjemløse er præget af.

Der findes allerede en lang række støttemuligheder. I Socialforvaltningens Center for Bostøtte i eget Hjem arbejdes der med forskellige former for støtte tilpasset forskellige målgrupper. Forsorgstilbuddene har fokus på at forberede borgerne på livet i egen bolig, og gadeplansmedarbejdere fra både kommunale og private organisationer tilbyder håndholdte indsatser til de mest sårbare og udsatte borgere.

Alligevel peger mange input fra både anbefalinger og drøftelser undervejs i processen på, at der er behov for yderligere differentiering af støttemulighederne. Tilgangen om borgeren i centrum kalder på individuelt tilrettelagte forløb, hvor støtten tager udgangspunkt i borgernes individuelle behov og ønsker frem for at være styret af rammer og målgruppeinddelinger. Samtidig er der behov for at styrke samarbejdet på tværs, fordi borgernes ofte meget komplekse problemstillinger ikke kan løses ét sted, men derimod kræver involvering af og et tæt samarbejde mellem en række fagpersoner fra forskellige sektorer.

Forslagene fra de ti fokusspor afspejler bredden i borgernes meget forskellige behov for støtte. Der er anbefalinger om tværfaglige teams, som rummer både socialfaglige, beskæftigelsesrettede og sundhedsfaglige indsatser. Der er anbefalinger om bedre sam-

menhæng i indsatserne, og anbefalinger om at tilknytte én fast koordinator/tovholder, som har fokus på at sikre en helhedsorienteret løsning for borgeren.

Anbefalingerne sigter både mod at forebygge og afhjælpe hjemløshed. Et forebyggende tiltag er fx anbefalingen om at etablere et ungehus med råd og vejledning til unge, som står på tærsklen til eller midt i overgangen fra barn til voksen. Også anbefalingen om at forebygge at borgere tager ophold på forsorgshjem har et klart forebyggende sigte, mens anbefalingen om bedre overgang fra forsorgshjem til egen bolig har et klart afhjælpende sigte.

Et gennemgående tema i alle bidrag er, at støtten skal være fleksibel, både i forhold til borgernes ønsker til indholdet, til rammerne, til varigheden af støtten og til, hvem der skal yde støtten. Nogle borgere har behov for intensiv støtte i en længere periode, nogle har brug for at kunne skrue op og ned for støttens intensitet, nogle har brug for en fast ramme med faste, kontinuerlige aftaler, mens andre i det store hele klarer sig selv og blot har brug for at vide, at der er en livline et telefonopkald væk, når det brænder på.

Støtten skal tage udgangspunkt i borgernes individuelle behov, og den skal understøtte borgerens recovery-proces. Der kan fx være tale om støtte til at strukturere hverdagen i eget hjem, følgeskab til møder og behandlingstilbud og hjælp til praktiske gøremål.

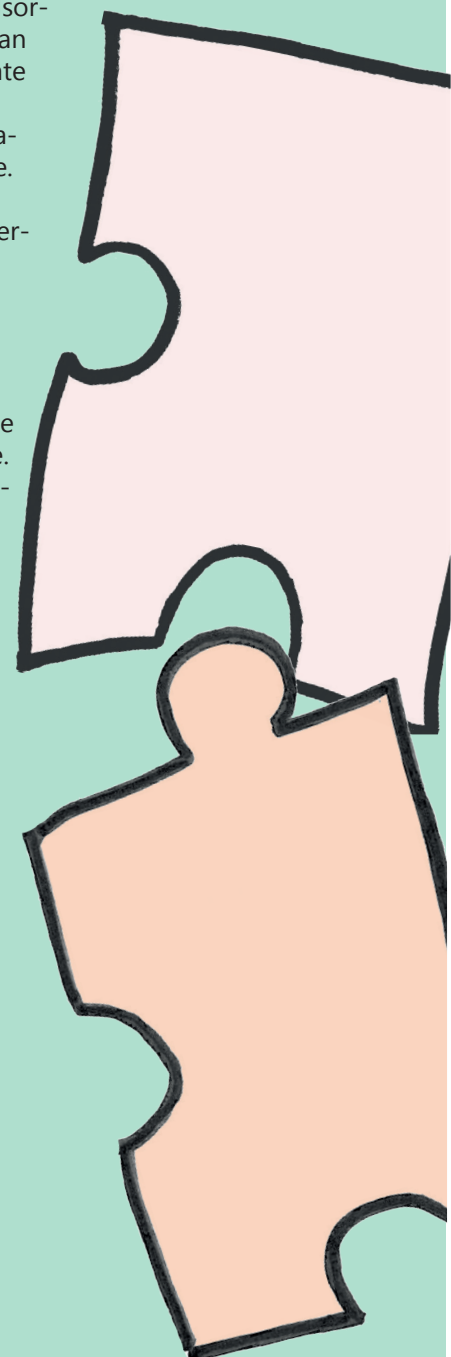
En stor del af støtten tilbydes i regi af offentlige indsatser, men også civilsamfundsorganisationerne yder støtte og følgeskab til borgerne. Som anbefalingerne viser, kan der med fordel tænkes mere i at inddrage private og frivillige i støtten, fordi private og frivillige støttepersoner kan noget andet, end kommunale støttepersoner. Det kræver dog en stor opmærksomhed på, hvornår der er tale om socialfaglige opgaver, som kræver en professionel indsats, og hvornår opgaven kan løses af frivillige. I samme forbindelse vil det også være relevant at se på, hvordan borgernes egne oplevede erfaringer kan bruges som ressource, fx ved i højere grad at benytte peer-støtter.

Borgerne skal i høj grad involveres i at finde det rette niveau for støtten. Indsatserne skal være let tilgængelige, og der bør være tilstrækkelig fleksibilitet til at imødekomme ændringer i borgernes behov. Tilingen er ofte afgørende, fordi borgernes ønsker og behov kan ændre sig på kort tid. Derfor må systemerne være indstillet på at handle hurtigt, når borgernes motivation for forandring er til stede. Det øger borgernes motivation og tillid til systemet, og netop tilliden mellem borger og system til, at begge parter kan bidrage til en fælles løsning, er afgørende for succes.

Beskæftigelsesindsatser målrettet sårbare og udsatte borgere

Det tredje ben i Housing First indsatsen er beskæftigelse. Der er brug for beskæftigelsesrettede indsatser, der matcher udsatte borgeres behov og tiltro til, at alle kan bidrage under de rette rammer og med den rette indsats og støtte. Derved får borgerne en økonomisk gevinst og oplever at være en del af et arbejdsfællesskab. Borgeren kommer tættere på arbejdsmarkedet, og den beskæftigelsesrettede indsats bidrager til struktur og indhold i hverdagen og til at opretholde et forsørgelsesgrundlag, der gør det muligt for borgeren at betale huslejen.

Lige som når det gælder bolig og støtte, findes der allerede i dag en lang række beskæftigelsesrettede indsatser. Beskæftigelsesforvaltningens indsatser tager udgangspunkt i virksomhedsstrategien, som går på at bringe borgeren hurtigst muligt i job eller uddannelse. Virksomhedsstrategien bygger på erfaringer om, at borgerens jobmål samt udvikling af motivation og arbejdsidentitet bedst sker, når borgeren løser relevante arbejdsopgaver på en ordinær arbejdsplads og er en del af et kollegialt fællesskab. Tanken er, at borgeren bliver parat til job på arbejdsmarkedet.

Trods komplekse udfordringer er det vigtigt, sammen med borgeren, at fastholde det beskæftigelsesrettede fokus. Det virksomhedsrettede arbejde med borgeren skal derfor tage udgangspunkt i borgerens kompetencer og ønsker for beskæftigelse. Det kan ske ved etablering af en virksomhedspraktik med tæt opfølgning, hvor borgeren, via praktikken, opnår tiltro til egne evner. Ved etableringen af praktik er det derfor vigtigt, at der fra start er opmærksomhed på muligheden for jobåbning ved afslutningen af praktikken. Samarbejdet med virksomhederne i Aarhus spiller derfor en central rolle i arbejdet med at få udsatte borgere i job.

Udover komplekse udfordringer kan der være nogle lavpraktiske barrierer for at få de mest udsatte borgere i beskæftigelse, fx transportudgifter til og fra en arbejdsplads eller et uddannelsessted, eller uforudsigelige overnatningssteder.

Fokussporenes anbefalinger til beskæftigelsesindsatser tager afsæt i at give hjemløse og meget udsatte borgere bedre mulighed for at føle sig som en del af et arbejdsfællesskab. Ofte vil der være behov for en håndholdt indsats, som udgår fra det sted, hvor borgerne opholder sig. Endvidere vil et tæt samarbejde med lokale virksomheder og sociale indsatser være afgørende for at få de mest udsatte borgere i beskæftigelse. Det kan blandt andet ske ved at etablere småjobs, hvor borgerne løser opgaver, der matcher deres funktionsniveau og giver dem succesoplevelser.

Derudover peger flere anbefalinger og bidrag på vigtigheden af at integrere den sociale og den beskæftigelsesrettede indsats i én samlet indsats, som sikrer, at alle trækker i samme retning og arbejder med det fælles mål om at støtte borgeren i at fastholde bolig og beskæftigelse. Det kræver koordination, timing og tillid mellem parterne.

Optimering af overgange og samarbejdet

Aarhus er en stor by med en stor og kompleks kommunal sektor, en stor regional sektor og en lang række civilsamfundsorganisationer. Alle har tilbud, som henvender sig til en lang række større eller mindre delmålgrupper på det sociale område. Fælles er dog, at måden, vi har valgt at indrette os på, har betydning for indsatsen.

Både kommunale og civilsamfundstilbud dækker over såvel højt specialiserede indsatser som let tilgængelige tilbud, som dækker basale behov. Det sikrer en differentieret tilbudsvifte med højt fagligt niveau, som afspejler borgernes komplekse problemer. Den komplekse organisering i Aarhus Kommune og de mange civilsamfundstilbud gør det dog svært at bevare overblikket og finde lige netop det tilbud, der er mest relevant og bedst matcher den enkelte borgers behov. Samtidig oplever både borgere og medarbejdere, at lovgivning, systemer og ressourcer af og til skaber barrierer for en smidig, hurtig og samtidig indsats.

Den høje grad af specialisering kombineret med kompleksiteten af borgernes problemer stiller store krav til det tværfaglige samarbejde og til vidensdeling på tværs. Derfor handler mange af fokussporenes anbefalinger netop om tættere samarbejde og øget vidensdeling, både på tværs af kommunale indsatser og tilbud og mellem kommunale, regionale og civilsamfundstilbud.

Anbefalingerne handler både om konkrete tiltag, fx læseadgang til hinandens journaler på tværs af organisatoriske skel, og om former for og indhold i det tværfaglige samarbejde, fx bedre øje for inddragelse af relevante samarbejdspartnere i alle sager.

Flere anbefalinger handler om, at borgeren skal have én kontaktperson/tovholder, som skal sikre sammenhæng og kontinuitet i alle indsatser omkring borgeren. Borgeren forholder sig ikke nødvendigvis til kompleksiteten i sine problemer og står ofte uforstående overfor hjælpesystemets høje grad af specialisering med målgruppeopdelinger, mange indgange og forskellige arbejds- og sagsgange. En gennemgående kontaktperson vil kunne hjælpe borgeren med at få overblik over og navigere i systemer og krav. Samtidigt medvirker kontaktpersonen til at bygge bro til de nødvendige tilbud i kommunalt, regionalt og private regi.

Hvis det tværfaglige samarbejde skal lykkes, skal der arbejdes efter tydelige fælles mål. Det gælder både på borgerniveau og på overordnet strategisk niveau. Et sådant samarbejde kræver ledelsesopbakning fra både den politiske ledelse, fra forvaltningernes ledelser og fra ledere i de enkelte tilbud i både kommunalt, regionalt og civilsamfundsregi. Det kræver også blik for og prioritering af ressourcer til vidensdeling og samarbejde på tværs, både på kort og langt sigt.

Borgerne er vigtige medspillere i det tværfaglige samarbejde, og indsatserne bør tage udgangspunkt i borgernes ønsker og behov. Samtidig hænger indsatsens succes sammen med de professionelles tro på borgernes muligheder for at lykkes.

Det stærkt tværfaglige samarbejde vil også gøre det nemmere for borgerne at overkomme overgange, både personlige og lovgivningsmæssige samt overgange mellem tilbud og sektorer. Samtidig vil det sikre en højere grad af tilgængelighed, smidighed og fleksibilitet i indsatser, tilbud, sags- og arbejdsgange.

Afrunding

Som nævnt, i indledningen, forelægges byrådet masterplansrapporten i januar 2019. Herefter bliver der taget stilling til det næste skridt. Sideløbende arbejdes der videre med en digital udgave af kortlægningen, og med de mange forslag og idéer, der løbende kommer fra aktører på området.

Arbejdet med masterplanen kan ikke stå alene, men hænger blandt andet sammen med arbejdet med bedre overgange og tænkes ind i den kommende anlægsplan, ligesom masterplanen inddrages i øvrige tiltag på social- og beskæftigelsesområdet.